מ ד י נ ה
י ה ו ד י ת
ב ד ר ך

בס"ד, גליון מס' 28 ("מי בא" 230) – כ"ט ניסן התשפ"ו

השואה והתקומה - ורבי שמעון

הקדמה

השבוע זכיתי להיות סנדק בברית שעשה נכדי ר' **דניאל** נ"י לבנו, שנקרא שמו בישראל **שמעון**, ומתוך כך נתעוררתי לקשור את ר' שמעון, ה"גיבור" של ימי הספירה, לפרשת תזריע הפותחת במצַות מילה. מאחר שנתגלגלו הדברים ונתקשרו גם לענין "יום השואה" שנקבע במדינת ישראל לכ"ז בניסן – לכאורה שלא ברצון חכמים – ול"חגי המדינה" הקרובים לבוא, ראיתי לנכון להביאם בעלוננו העוסק בדרך למדינה היהודית הראויה.

אף-על-פי שיומו המיוחד של ר' שמעון הוא ח"י באייר, ל"ג בעומר, "הוד בהוד", בו גילה ר' שמעון בשעת פטירתו רזין דרזין, ונקרא בפי חסידים "מתן תורה של פנימיות התורה" המקדים ומכין את מתן התורה הכללי בחג השבועות, נכון לומר זאת לגבי כל ימי הספירה שהם כ"ספירת נקיים" של הכלה, כנסת ישראל, לקראת זיווגה עם דודה, קודשא-בריך הוא. רוב ימי הספירה חלים בחדש **אייר**, "חדש הרפואה" (כרמוז בראשי התיבות **א**ני הוי"ה **ר**ופאך, שנאמרו (במרה) בסמוך לראש חדש אייר), הנקרא גם "ירח **זיו**", וכדברי רבותינו שנועד החדש הזה לרפואת הגוף של היוצאים משעבוד קשה, "להעלות **זיון** של הבנים" ולהמתיק את מרירותם, כדי שיקבלו תורה בבריאות שלימה.

ונתחיל בברית מילה כשרש הרפואה:

מה ראו לומר רפואה בשמינית? –

כלומר, מדוע תקנו אנשי כנסת הגדולה את ברכת "רפאנו" כברכה השמינית בשמונה-עשרה ברכות התפילה? – **מתוך שניתנה מילה בשמיני שצריכה רפואה!** כך אמרו חכמים במסכת מגילה. והנה הקשר נראה מעט נפתל ורופף, אם לא נבין ש**המילה עצמה היא שרש הרפואה** – מה שעולה די ברור מפרשת תזריע שעוסקת כל-כולה במיני נגעים, הכוללים איכשהוא את כל מיני המחלות הידועות מאז ועד היום, ומושרשים בעשר המכות-הנגעים, "כל המחלה אשר שמתי במצרים", ובראש הפרשה מופיעה מצות מילה בשמיני, ומתבקש מאד על-כן לראות בה הקדמת רפואה למכה.

והנה לפי העולה מסוגית הגמרא בשבת פרק האורג (קו,א ורש"י שם), לדעת ר' יהודה המילה עצמה מוגדרת כ"תיקון גברא", כי כך נצטוינו, אך לר' שמעון המילה מצד עצמה היא "מכה" – חבָּלה וקלקול (וכן כל שוחט, אב המלאכה שתולדתו

חובל, הוא מקלקל מבחינת הבהמה, גם אם יש בכך צורך לאדם), ומתוך שהוצרכה התורה להתיר מילה בשבת, יש להבין ש"מקלקל בחבּורה חייב" בשונה משאר מלאכות! כלומר: זהו בדיוק טעם ופשר המילה להכות ולהחלות את התינוק במקום ובזמן מסויים בכדי שהתגברותו על המכה תהווה לו כעין **חיסון** מכל פגעי ונגעי החיים! [ובכך גם יובן היטב מדוע מותר למול אף אם ישנו נגע במקום מילה, שכן איסור קציצת הבהרת הוא משום שיש בכך היסח דעת משרש המחלה שהוא פנימי-רוחני, אך המילה היא גופה שרש אמיתי ופנימי לרפואת כל המחלות].
ונאים הדברים לר' שמעון ה"מרשה לעצמו" לדרוש בכל מקום "טעמא דקרא" ("טעמי תורה שכיסה עתיק יומין") ולהסיק מכך מסקנות הלכתיות, כי "לו נגלו כל תעלומות" ורואה הוא בבהירות בכל דבר את פנימיותו-סודו ו"תכלית הכוונה" שבו, ולכן גם הוא ההולך בכל מקום אחר כוונה [ולכן גם "אין לו מוקצה", כי מן-הסתם דעתו הפנימית של אדם על כל הראוי לו. ובשבת, "יומא דנשמתא", פנימיות ותכלית כל המעשים, הלכה כר' שמעון].

שמיעה-בינה-תשובה-שמחה

ידוע הקשר בין ארבעת המושגים הללו שהם לעתים חופפים ממש. שמיעה באה רבות במקרא במובן של בינה והתבוננות (מושגים יסודיים בחסידות), שממנה התשובה ("ולבבו יבין ושב ורפא לו") והשמחה ("אם הבנים שמחה" ו"בנין של שמחה" ועוד רבים). רבי שמעון המתבונן אל תכלית הכוונה (כנ"ל), ורואה בכל דבר את היפוכו-לזכות, כמדת **בעל תשובה** (בגימטריא **איפכא מסתברא**) מאהבה, הוא, כשגור בפי חסידים, "רבי שמח" ומשמח, ולכן עלה ונתעלה ב"הוד שבהוד" במשמע של הודיה ושל וידוי-תשובה.
כידוע ממנה-מן הבינה ה"דינים מתערים", אך שם הם גם נמתקים בשורשם, וכנראה ר' שמעון בשרשו היה נוטה ל"דינים" וכעס, כתלמידי ר' עקיבא הראשונים, אך כשיצא מן המערה נתהפך לבו לגמרי ו"ירד אל העם" בשתי רגליו, ומעתה "מדותיו" (-משניותיו, אך גם הנהגותיו) הם "תרומות מ**תרומיות** (גם במשמע הנהוג בימינו!) מדותיו של ר' עקיבא", ולכן גם כל פשוטי העם, שהם "קרֵבי תשובה", משיבים לו אהבה ובוטחים בו ובתורתו ש"היא מגן לנו".

"בינה – שרש הכלים"

(לעומת חכמה-ראיה "שרש האורות"), כידוע בקבלה. הכלים לכאורה הם למטה מן האורות, אך ידוע בחסידות ששרשם-מקורם גבוה משרש האורות ונטוע בסתר עליון, בעצמותו יתברך. ידוע לכל לומד שר' שמעון במשנה נוטה ל"חילוקים" יצירתיים-מעשיים המובָנים ומקובלים על "השכל הישר", גם זה של הגוי [וכדוגמא הנאה שבסוף בבא מציעא לגבי השאלה (והמחלוקת) למי שייך הצומח במפלס הגובה שבין שתי גינות, שלדעת ר' שמעון מה שיכול העליון לפשוט אליו את כפיו הריהו שלו והשאר לתחתון. ושבור מלך פרס התפעל מאד מו הפתרון הזה ואמר: "אפריון נביא לר' שמעון"!]. והנה כי כן מתברר שדווקא מי שקשור לסוד העליון-הפנימי יכול לרדת מטה מטה ולהפיק פתרונות יצירתיים ומתקבלים בשטח על לב כל אדם באשר הוא אדם.
[ונוכל לפרש לפי דרכנו "היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר י**שמעון** את כל החוקים האלה ואמרו: רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה" – ב"עזרת" ר' שמעון ותורתו ניתַן גם לגויים להתחבר אל הנראה כחוק בלתי מובן!].

מכל זה עולה, כי תורת ר' שמעון היא גם בגדר "דרך ארץ" שקדמה לתורה, ולכן מתן פנימיות התורה מקדים את חג מתן התורה הנגלית.
ורמז: **שמעון** בגימטריא **רגל רגל** – מאחר שר' שמעון ראשו בשמים, יכול הוא לרדת מטה מטה ולהתיישב היטב, "בשתי רגלים", בתחתית המציאות הארצית.

"דילידא אימיה כר' שמעון תלד -
ואם לאו לא תלד". כך אמר רבא במסכת מכות (יז,א). כלומר אף על פי שלא כולנו ר' שמעון וגם לא תמיד הלכה כמותו, אבל על כולנו לחתור לכך, וכשאמך (בינה-אמא כנודע) כורעת לֵילד, עליך להתכוון ולהתפלל שיהא הוולד כר' שמעון. ובעצם זו תפילה ללידת משיח, אליו יבואו, ככתוב, עמים רבים שיורם מדרכיו וילכו באורחותיו, כי מציון תצא תורה.
והנה רבינו הקדוש, הוא בעיני חכמים (בפרק "חֵלק") דוגמא למשיח-בן-דוד מבין החיים עמהם (כשם ש**דניאל** הוא הדוגמא מקרב המתים), וידוע בדברי רבותינו שאנטונינוס קיסר רומי נתגייר בסתר וישב כתלמיד לפני רבי. ויתכן שרבי קיבל את רובי תורותיו מר' שמעון. ואם אמנם כן, הרי שמשיח הוא בנו-תלמידו של ר' שמעון.
והנה גם ר' שמעון מתעצם כנגד מלכות הרשעה, והחזיק מעמד במערה "עד שמת קיסר (- כנראה מכח תוקפו של ר' שמעון!) ונתבטלה גזירתו". וכך שיטת ר' שמעון (בברכות פרק ראשון) שמותר (ומצוה) להתגרות ברשעים בעולם הזה. אך כמובן שהכוונה לרשעי עמלק (המתלבשים במלכות הרשעה) שמושבם בארץ הנגב, נחלת **שמעון**, ובני שמעון הם המכים את שארית הפליטה לעמלק, ככתוב בדברי הימים (-א,ד,מג), אך שאר הגויים אדרבה – תורת ר' שמעון מופנית גם אליהם כנ"ל.

* * *

ידועים דברי אדמו"ר הזקן באגרותיו, שאצל ר' שמעון "לא תפס החורבן", והוא משוחרר מן הטראומה הזאת שכולנו אפופים בה, והיינו משום שהוא רואה להדיא, ובשעת מעשה, את התכלית החיובית, ההופכית, שישנה בכל אסון. וניתן לומר בדורותינו שבעיני ר' שמעון השואה אינה אסון שיש להתבוסס בו, מה שמוביל לעצב תהומי וחולשת הדעת, אלא להתאמץ ולהתבונן איך תוקף האסון האיום שלא היה כמוהו, יכול ועתיד להוביל ישירות לגאולה שלימה שאין כיוצא בה.
ברור לכל ישר-הולך הקשר שבין השואה לתקומה. אך ברור עם זאת לכל בר דעת שהמדינה כצורתה אינה אלא צל חיוור לגאולה ולתיקון, ובשום פנים אין בה מענה לגודל אסון השואה, ואולם ר' שמעון וחבורתו רואים היטב בעיני רוחם את סופם של הדברים, וחותרים בכל כוחם ליום בו נוכל לומר בכנות ובפה מלא: **"אודך ה' כי אנפת בי – ישוב אפך ותנחמני"**.
כך שבסופו של דבר אולי כן יש מקום לקביעת יום השואה בחדש ניסן של גאולה, לשם נתינת-כח להתבוננות שואפת עצמאות-עצמיות שלימה עם תורה שלימה, למקדש-בית-עולמים שכל העמים נוהרים אליו, ולמשיח בן דוד היושב על כסאו ועושה משפט וצדקה בארץ המלאה דעת ה' כמים לים מכסים, ומשם הדרך פתוחה ל**תחיית המתים** מן האפר וקריבת "עצם אל עצמו" כבחזון יחזקאל. אמן כן יהי רצון.